

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Een waterput in de Antwerpsestraat 2 te Boom (Antwerpen)

Eindverslag van een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL
Een waterput in de Antwerpsestraat 2 te Boom (Antwerpen).
Eindverslag van een toevalsvondst.

REEKS
Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 172

AUTEURS
Steffie Peetermans & Geert Vynckier

JAAR VAN UITGAVE
2021

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Sonja Vanblaere

OMSLAGILLUSTRATIE
Opschonen van de waterput aangetroffen in de bouwput. 23/03/2017
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Geert Vynckier

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/ om een kopie te zien van de licentie.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/.

ISSN 1371-4678
D/2021/3241/078

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

EEN WATERPUT IN DE ANTWERPSESTRAAT 2 TE BOOM (ANTWERPEN)

Eindverslag van een toevalsvondst

STEFFIE PEETERMANS EN GEERT VYNCKIER

Vlaanderen
is erfgoed

INHOUD

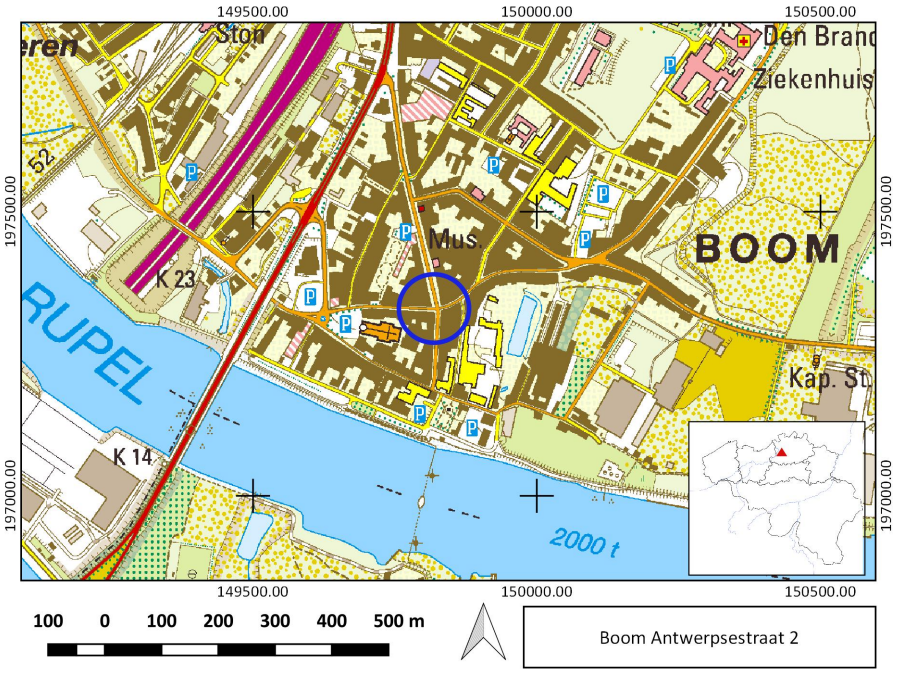
1 INLEIDING 5
2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT 7
3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT 8
3.1 ALGEMENE BEPALINGEN 8
3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE 9
4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING 10
5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK 12
6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT 12
6.1 LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT 12
6.2 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT 14
6.2.1 HISTORISCH 14
6.2.2 ARCHEOLOGISCH 19
7 BESCHRIJVING VAN DE SITE 20
7.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE 20
7.2 SPOREN EN STRUCTUREN 20
7.3 VONDSTEN 23
7.4 BEWARING 24
7.5 SYNTHESE VAN DE KENNIS OVER DE ARCHEOLOGISCHE SITE 25
8 SAMENVATTING 26
9 PUBLIEKSWERKING 27
10 BIBLIOGRAFIE 28
11 BIJLAGEN 29
11.1 LIJST VAN PLANNEN EN KAARTEN 29
11.2 LIJST VAN TERREINFOTO'S 30
11.3 LIJST VAN FOTO'S IN DE TEKST 32
11.4 LIJST VAN SPOREN 33
11.5 LIJST VAN VONDSTEN 33

1 INLEIDING

Op 21/03/2017 kwam bij het agentschap Onroerend Erfgoed een melding binnen van een toevalsvondst op de hoek van de Antwerpsestraat en de Blauwstraat in het centrum van Boom (fig. 1-2). Deze werd gemeld door Kristof Verelst, archeoloog[1].
Tijdens graafwerken voor een nieuwbouw werd een bakstenen ronde waterput aangetroffen. Bij een eerste evaluatie van de toevalsvondst op het terrein op 22/03/2017 bleek al gauw dat de waterput het enige archeologische spoor was dat in de ondergrond op de uitgegraven diepte bewaard was. Er werd besloten om de waterput te onderzoeken op 23/03/2017. Diezelfde dag was het veldwerk volledig afgerond en werd het terrein vrijgegeven zodat de werken verdergezet konden worden.

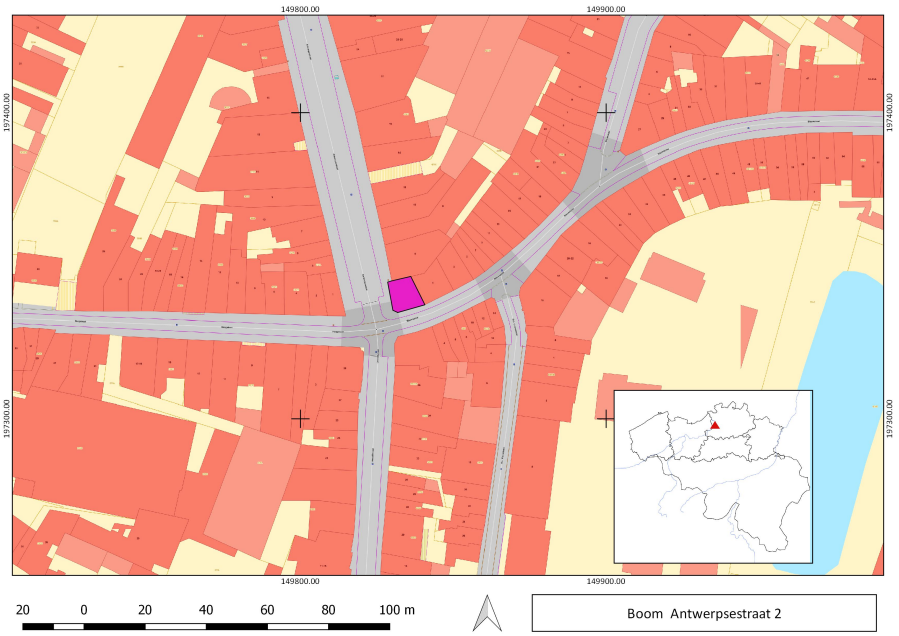
De uitgewerkte resultaten van dit archeologisch onderzoek, de verdere verwerking van de onderzoeksgegevens en vondsten en de interpretatie van de site binnen de ruimere historische context vormen het onderwerp van dit eindverslag.

Tijdens het archeologisch onderzoek, bij het opspitten van de bovenste laag van de vulling van de waterput, werden enkele archeologische vondsten aangetroffen.
Het archeologisch ensemble gegenereerd door deze toevalsvondst wordt behandeld zoals de Code Goede Praktijk het voorschrijft en wordt gedeponeerd in het depot en het archief van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksterrein (©AGIV).

[1] Die we hierbij danken voor de talrijke informatie die hij ons bezorgde.

Figuur 2: GRB met afbakening van het onderzoeksterrein (©AGIV).

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT

Boom, Antwerpsestraat 2

Projectcode	2017C378
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog	Agentschap Onroerend Erfgoed (OE) OE/ERK/Archeoloog/2015/00001
Veldwerkleider	Geert Vynckier
Locatiegegevens van het onderzochte gebied	
Provincie	Antwerpen
Gemeente	Boom
Deelgemeente	Boom
Adres	Antwerpsestraat 2
Toponiem	BO17AN (Boom 2017 Antwerpsestraat 2)
Bounding box in Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	X: 197346,49– Y: 149828,52 X: 197334,68– Y: 149840,72
Kadastrale informatie	Boom, 1ste Afdeling, Sectie B, Perceel 0431/00_000
Toevalsvondst	
Datum vondst	21/03/2017
Datum melding	21/03/2017 (ID 112)
Dossiernummer	ID 118
Begin- en einddatum veldwerk	23/03/2017
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	80 m²

Terreinwerk	Geert Vynckier (veldwerkleider) en Jurgen Staf (technisch assistent)
Opmetingen en aanmaak kaartmateriaal	Johan Van Laecke (landmeter-expert)
Tekenwerk en plannen	André Detloff (archeologisch tekenaar) en Johan Van Laecke (landmeter-expert)
Fotografie terrein en vondsten	Geert Vynckier en Kristof Verelst
Rapportage	Steffie Peetermans en Geert Vynckier

3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

3.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 vermeldt het volgende in verband met toevalsvondsten, onder Hoofdstuk 5. Archeologie – Onderafdeling 4. Toevalsvondsten:

Art. 5.1.4. Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap. De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen. In voorkomend geval brengt het agentschap de zakelijkrechthouder en de gebruiker van de betrokken percelen, als ze niet de vinder zijn, en de gemeenten waar de vondsten worden gedaan ervan op de hoogte dat er vondsten zijn gedaan die vermoedelijk archeologische erfgoedwaarde hebben en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte:
1° de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren;
2° de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen;
3° de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.
De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen.
Na het onderzoek, vermeld in het derde lid, 3°, kan het agentschap de termijn van tien dagen inkorten of verlengen. Het agentschap brengt de zakelijkrechthouder en de gebruiker daarvan per beveiligde zending op de hoogte. Na het verstrijken van de termijn zijn de zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder niet langer onderworpen aan het passiefbehoudsbeginsel voor archeologisch erfgoed voor wat betreft de gemelde vondst.

De Memorie van Toelichting van het Onroerenderfgoeddecreet vult aan:

Artikel 5.1.4. (…) De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten. Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaamse overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 2015) vervolledigt als volgt:

Artikel 5.5.4. Met toepassing van artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en in afwijking van artikel 5.5.1 tot en met artikel 5.5.3 van dit besluit geldt voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen die volgen op een toevalsvondst en uitgevoerd worden door het agentschap, een onmiddellijke toelating.

Een toevalsvondst dient steeds op korte termijn behandeld te worden. Hierdoor beperkt de onderzoeksopdracht zich tot het evalueren van het bodemarchief en het *ex situ* bewaren van mogelijk archeologisch materiaal dat dreigt vernietigd te worden. Binnen de context van een toevalsvondst kan een voorafgaandelijk bureauonderzoek niet plaatsvinden. Dit bureauonderzoek dat de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische voorkennis van de vindplaats verzamelt, is noodzakelijkerwijze na het terreinonderzoek gebeurd; de resultaten zijn in dit eindverslag opgenomen (zie 6.).

3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Aangezien het hier een toevalsvondst betreft, was een voorafgaande vraagstelling niet aan de orde. Het doel van het onderzoek van een toevalsvondst beperkt zich tot inzicht verkrijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en vondsten, hun datering en indien van toepassing hun relatie en fasering, alsook het *ex situ* bewaren van de vondsten die dreigen vernietigd te worden.
Voor dit eindverslag is dit onderzoek uitgebreid. De resultaten van het archeologisch onderzoek zijn bestudeerd in het licht van de archeologische voorkennis van het gebied en de historische context om te komen tot een interpretatie van de site.Randvoorwaarden bij toevalsvondsten.

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013: '*De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap'.*

Daarnaast konden in overleg met de bouwheer en de aannemer op het terrein de timing en uitvoeringswijze van de werken en het archeologisch onderzoek voldoende op elkaar afgestemd worden. De werken dienden daarom niet stilgelegd of vertraagd te worden voor het archeologisch onderzoek.

4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

uitvoering van dit onderzoek - de registratie en opgraving van de gemelde toevalsvondst - vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet (2015) zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0).

Gezien het hier een toevalsvondst betreft, was er geen sprake van een vooraf bepaalde strategie.

De bouwput, door de aannemer uitgegraven, was al volledig tot op diepte (ca. 3,20 m) toen de waterput opgemerkt werd. Na telefonisch contact met de stad, de architect, projectontwikkelaar en de aannemer[2] werd gevraagd – de betonmolen stond al klaar – om de waterput te vrijwaren van de laag stabilisé totdat het onderzoek afgerond was. Dit werd voorzien en de waterput werd met planken beschermd (fig. 3).

De waterput werd opgeschoond, digitaal gefotografeerd en met de hand ingetekend op schaal: 1/20. De twee gebruikte meetpunten werden door de GIS-coördinator van de stad ingemeten[3]. Het inmeten gebeurde met een Robotic Total Station (RTS) en GPS-RTK toestel in Lambert 72. De hoogtes werden geregistreerd in TAW (Tweede Algemene Waterpassing), met minimum GPS nauwkeurigheid. De waterput was het enige aanwezige spoor. Er werd geen doorsnede van de waterput gemaakt daar de gewenste bouwdiepte bereikt was. Er konden geen putwandprofielen worden ingetekend doordat de Berlinerwand en ankerpunten al geplaatst waren.

Figuur 3: Het gevrijwaarde deel van de bouwput afgezet met planken (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door het agentschap Onroerend Erfgoed onder leiding van Geert Vynckier (erkend archeoloog) en één technische medewerker, Jurgen Staf. Er werden geen

[2] Mevr. P. Piters, Stedenbouwkundig ambtenaar Boom; Dhr. J. Marx, Dhr. Buschman, de firma CVR (funderingen en beschoeiingen).
[3] Dhr. I. De Decker.

bodemmonsters genomen. Overzichtsfoto's van de site werden genomen door Geert Vynckier en Kristof Verelst (fig. 4-5).

Figuur 4: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordwesten (© Kristof Verelst).

Figuur 5: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Gelet op het beperkte aantal sporen en vondsten wordt bij deze toevalsvondst een volledige verwerkingsstrategie gevolgd en wordt alles in detail uitgewerkt. Alle gegevens zijn immers noodzakelijk om tot een zinvolle conclusie te kunnen komen van deze vindplaats. Aangezien de vondsten en sporen volledig worden uitgewerkt, is een assessment binnen deze context niet aan de orde en wordt in dit rapport geen assessment-rapport opgenomen.

De studie beperkt zich tot case-gebonden onderzoeksvragen met betrekking tot de aard van de vindplaats, de datering, de relatie en de fasering van sporen en vondsten. Eigen aan het onderzoek van een beperkte toevalsvondst is dat de uitwerking ervan veel vertelt over deze vindplaats maar weinig over de ruimere context.

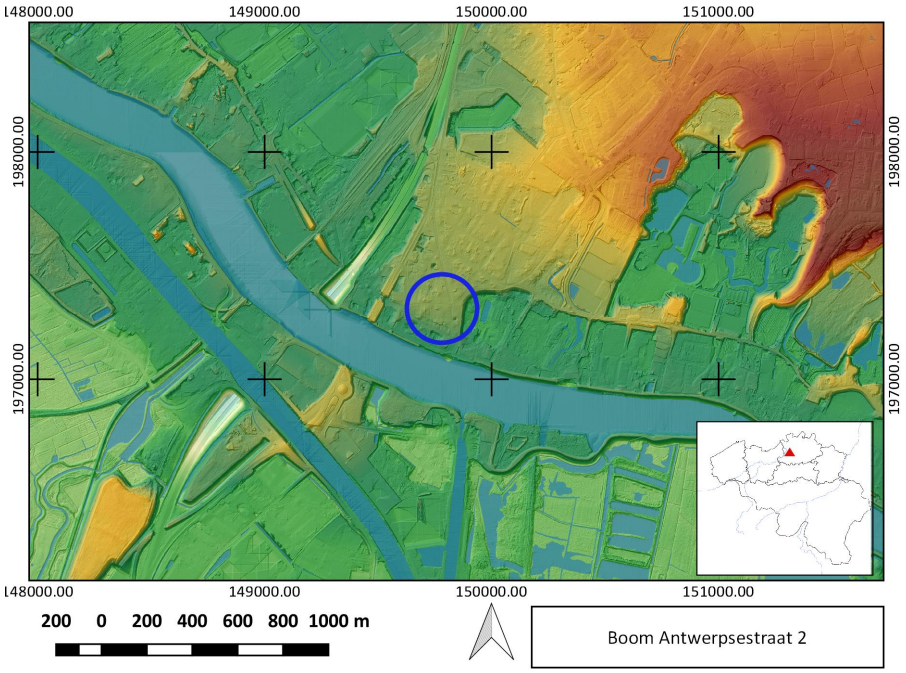
6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

6.1 LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT

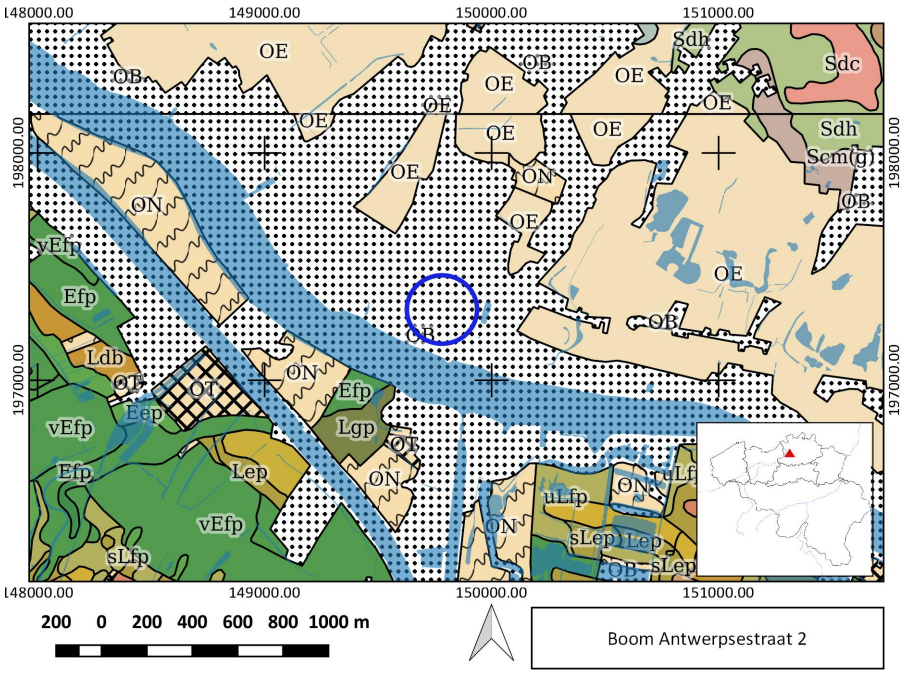
De toevalsvondst gebeurde in het centrum van Boom, op de hoek van de Antwerpsestraat en de Blauwstraat, die van oudsher een belangrijke verbindingsweg was naar Rumst. Het perceel bevindt zich op een hoogte van 10,55 m TAW. Ten zuiden ervan loopt het terrein af naar de oevers van Rupel op 5,00 m TAW. Ten oosten van het onderzoeksgebied bevindt zich een lager gelegen gedeelte, een zonk. Deze zou tot stand gekomen zijn als kleiput van de eerste steenbakkerij van de Sint-Bernardsabdij[4]. Het terrein bevindt zich in het traditioneel landschap van de stedelijke gebieden, aan de rand van het Scheldebekken met getijden.

Het terrein ligt pal in bebouwde zone op de rechteroever van de Rupelvallei, gekenmerkt door kleiige alluviale bodems, aan de zuidelijke rand van de Kempen (fig. 6-7). Ten noorden van het onderzoeksterrein komen vooral zandleembodems voor, net zoals ten zuiden van de Rupel. Op het gewestplan ligt het perceel in woongebied (fig. 8).

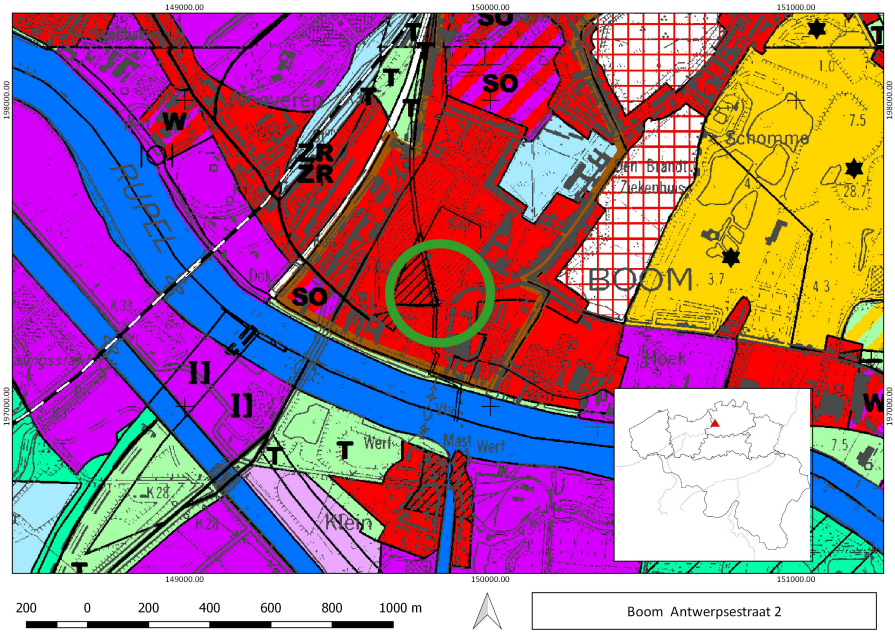
[4] http://tenboome.be.

Figuur 6: Digitaal terreinmodel, DHMV-II van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (© AGIV).

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (© AGIV).

Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op het gewestplan (© AGIV).

6.2 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

Gezien het hier een toevalsvondst betreft waarbij het historisch en archeologisch kader pas na het veldwerk kon worden onderzocht, beperkt dit onderzoek zich logischerwijze tot de historische en archeologische context relevant voor deze vindplaats.

6.2.1 Historisch

Boom is ontstaan nabij de Rupel, op de weg die de twee reeds bestaande dorpen Rumst en Schelle, respectievelijk aan de bron en aan de monding van de Rupel, met elkaar verbond. Op deze weg moet ergens een opmerkelijke boom gestaan hebben die, in of nabij de moerassige oeverstrook, de aandacht trok van de mensen die er te land of te water voorbij kwamen. Zo'n boom kon dienen ter oriëntering, als wegwijzer. Naarmate de bevolking aangroeide en het dorp uitbreiding nam, werd het hele grondgebied 'den boom' en later 'Boom' genoemd[5].

Boom werd reeds als parochie vermeld in de 13de eeuw en ontstond uit de moederparochie Kontich[6]. In 1290 werd Boom, samen met Rumst, Terhagen, Willebroek, Ruisbroek en Heindonk samengevoegd tot de heerlijkheid *het Land van Rumst*[7]. De stichtingsbrief van de kerk te Reet vermeldt omstreeks 1309 *De parochie van den naemloosen Boome*[8]. Het begevingsrecht van Boom behoorde aan de abdij van Lobbes (Henegouwen) doch kwam het in 1573 in het bezit van de heren van Cantecroy (Mortsel). Door de uitbating van steen- en kalkovens was Boom in 14de en 15de eeuw tot een belangrijke plaats uitgegroeid, de parochie werd zelfs *parochie van eerste klas* genoemd. De steenbakkerij is tevens te zien op een figuratieve kaart uit 1706 als *Briqueterie de Boom* (fig. 9). Hierop is tevens ten zuiden van Boom het zeekanaal Brussel-Rupel te zien, aangelegd in de periode tussen 1550-1561[9].

[5] https://www.boom.be/thema/3145/geschiedenis.
[6] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13720.
[7] https://www.boom.be/thema/3145/geschiedenis.
[8] http://tenboome.be.
[9] https://nl.wikipedia.org/wiki/Zeekanaal_Brussel-Schelde.

Figuur 9: Situering boom op de kaart van het Land van Waas (©Rijksarchief).

Het dorp werd in 1573-1577 volledig verwoest ten gevolge van de gevechten tussen Spanjaarden en Staatsen om het bezit van de Schans van Willebroek. De huidige kerk Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Rochus, die zich 80m ten zuidwesten van de site bevindt, werd in 1848-1850 opgericht. Hiervoor werd de oude kerk, daterend van 1665, in het midden van de markt, gesloopt[10].

Tot in de 17de eeuw hoorde Boom bij het *Land van Rumst* in het kwartier Turnhout van het markgraafschap Antwerpen. In 1645 kreeg Boom zijn eigen schepenbank en dorpszegel; sedertdien werd het als heerlijkheid benoemd. Enkele jaren later, onder Karel Van Baume werd het Land van Rumst opgesplitst in de heerlijkheden Willebroek-Ruisbroek, Heindonk, Boom; de heerlijkheid Boom werd in 1663 door Goris Boschart gekocht. Zijn opvolgers waren Willem Boschart (1678-), Jacob Boschart (1719-), Lodewijk Frans Lopez de Gradin (1743-), Frans Jozef Lopez de Gradin (1750-), Frans Rigaus (1751-) en Peter Jan of Jacob Aerts (circa 1775-). Hun kasteel, voltrokken in 1671, lag oostwaarts van de Grote Markt; na de afschaffing van de heerlijke rechten werd het verkocht. Het diende als brouwerspakhuis en werd tenslotte in 1846-1847 gesloopt om plaats te maken voor de huidige kerk.

Pas in de 18de eeuw kwam de eigenlijke uitbouw van de gemeente tot stand. Grote bezittingen werden stilaan verkaveld en als bouwgrond verkocht (de dorpskom telde acht huizen in 1712, zestig in 1721, driehonderd vierenveertig in 1804). De drie bebouwde gehuchten waren Noeveren, het dorp en de Vlietmanshoek of kortweg Hoek ten oosten[11].

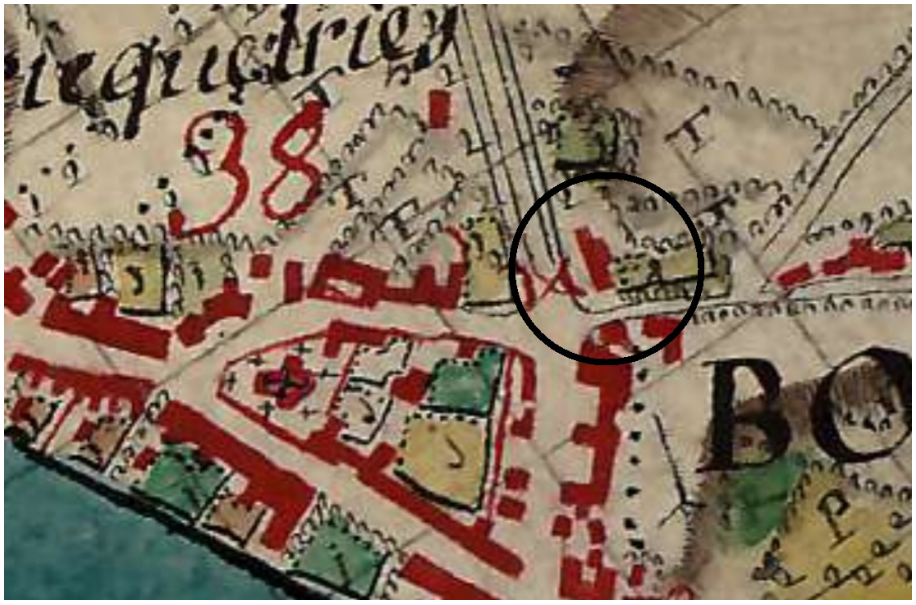
De oudste kaart waarop Boom en de hoek van de Antwerpsestraat/Blauwstraat is weergegeven situeert zich omstreeks 1601-1800 (fig. 10). Hierop is de steenbakkerij te zien, een schipmakerij, enkele kapellen, de kerk met trapeziumvormig plein en een wip. Ter hoogte van het onderzoeksgebied is nog geen bewoning zichtbaar.

[10] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12653.
[11] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13720.

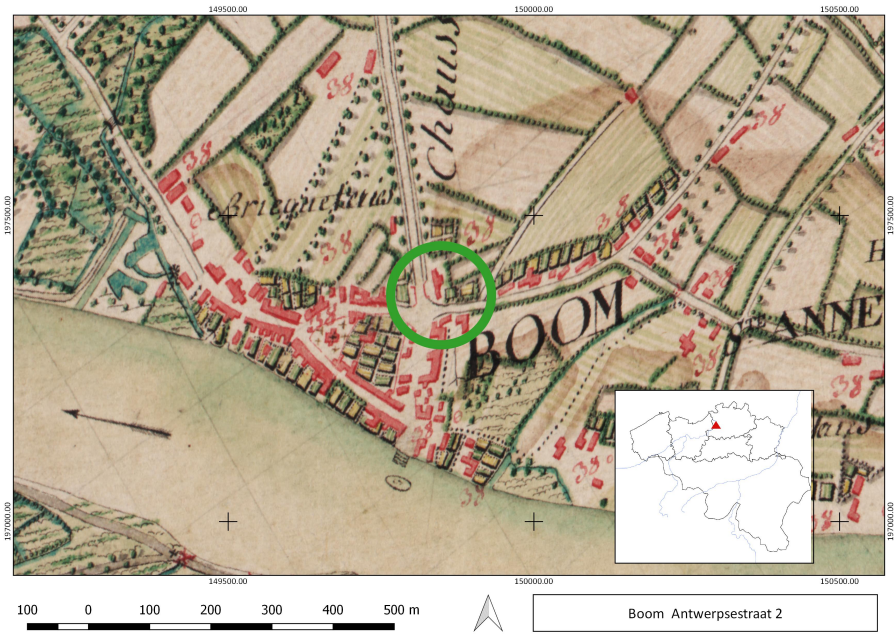
Figuur 10: Het onderzocht perceel op een figuratieve kaart omstreeks 1601-1800 (©Rijksarchief).

Op de historische *Planchetkaart* van de Oostenrijkse Nederlanden (fig. 11) uit 1764-1771[12] en de iets latere identieke kaarten van Graaf de Ferraris (1771-1778) (fig. 12 en 13) is er op de hoek van de Antwerpsestraat/Blauwstraat bewoning zichtbaar. De hoek zelf lijkt onbebouwd maar iets ten noordoosten ervan staat een gebouw afgebeeld met achteraan een uitsprong. Onmiddellijk ten westen van het perceel is een teken te zien dat misschien een soort poort aangeeft.

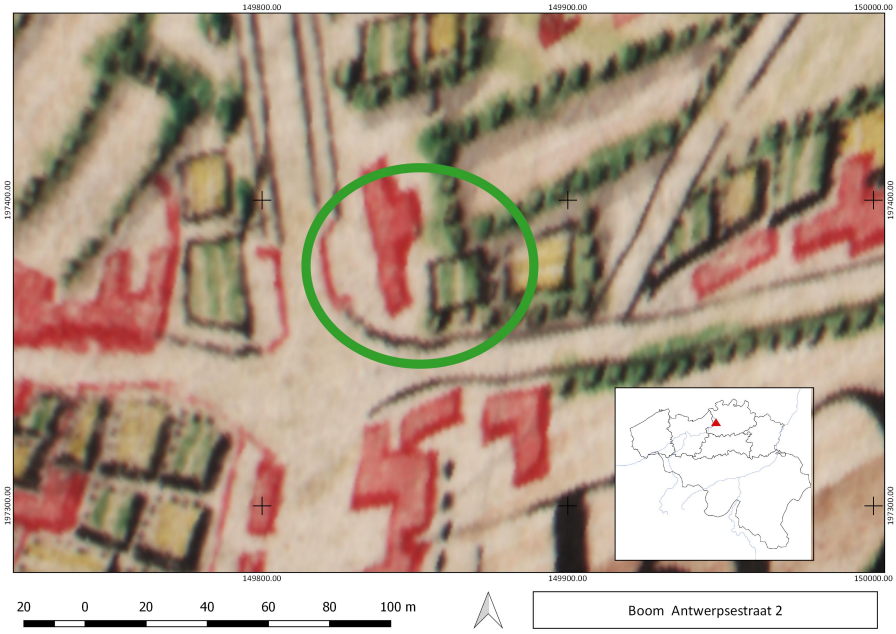

Figuur 11: Het onderzochte perceel op de Planchetkaart (© Oostenrijks staatsarchief).

[12] http://mapire.eu/en/map/fms-habsburg-netherlands/.

Figuur 12: Het onderzochte perceel op de kaart van Graaf de Ferraris (©KBR).

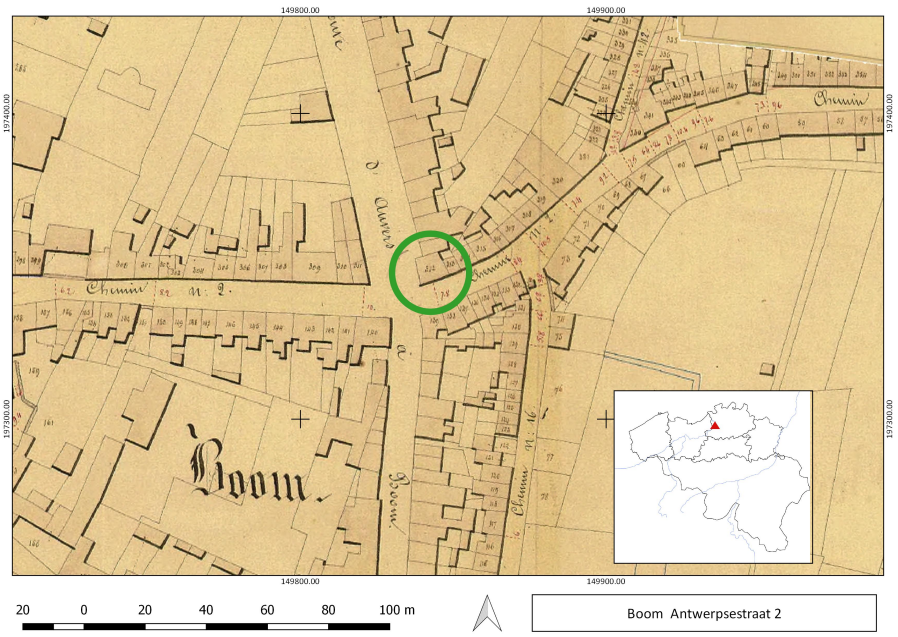

Figuur 13: Het onderzochte perceel op een detail van de kaart van Graaf de Ferraris (©KBR).

Op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) en het gereduceerd kadaster (1845-1855) ziet de opvulling van het perceel er volledig anders uit (fig. 14 en 15). De woningen langs de Antwerpsestraat en de Blauwstraat sluiten nu volledig aan elkaar aan. Van open ruimte is er geen sprake meer langs de straatzijde. Alleen achter de lintbebouwing zijn de percelen nog open.
Op de Dépot de la Guerre kaart uit 1864 zien we eenzelfde beeld net als op de latere kaarten uit 1890 en 1930 (fig. 16 en17) en de topografische kaarten uit 1947 en 1960.
Op de kaarten van 1930 en 1947 is er ten zuiden van het perceel, op de hoek van de O-L-V straat en Blauwstraat, een kapel op te merken. Deze kapel, *onslievevrouwe boomken*, werd mogelijks opgericht nadat de *Naemloosen Boome,* waarnaar Boom vernoemd werd, verdween omstreeks 1616[13]. Al is ze wel niet terug te vinden op de eerder genoemde kaarten, mogelijks was dit ten tijde enkel een kapelletje aan een boom.

[13] http://tenboome.be.

Op een prentbriefkaart uit het begin van de 20ste eeuw, is het hoekhuis dat werd afgebroken op het onderzochte perceel nog te zien (fig. 18). Het bestaat uit een handelspand, *Het huis van Nieuwigheden* genoemd.

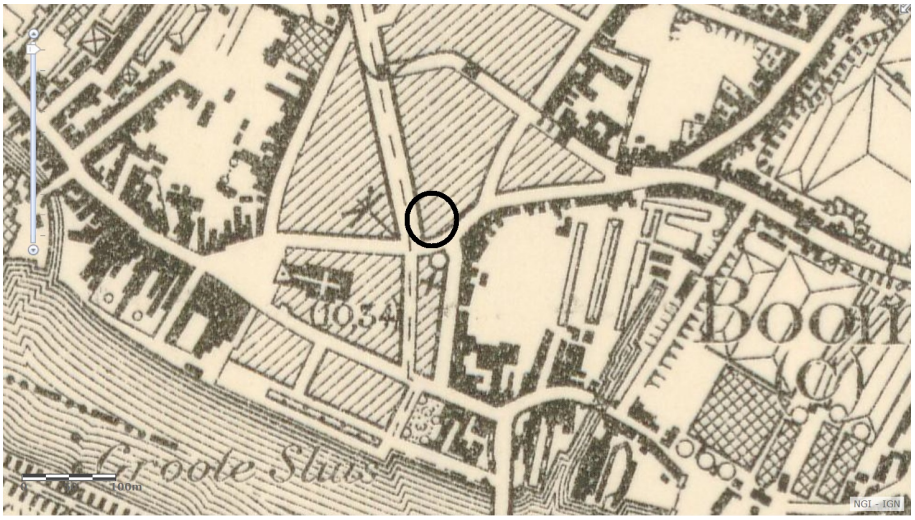
Figuur 14: Het onderzochte perceel op de Atlas der Buurtwegen (©GIS-Antwerpen).

Figuur 15: Het onderzochte perceel op het gereduceerd kadaster (©NGI).

Figuur 16: Het onderzochte perceel op de Dépot de la Guerre kaart (©NGI).

Figuur 17: Het onderzochte perceel op de Dépot de la Guerre kaart uit 1930 (©NGI).

Figuur 18: De Antwerpsestraat op een postkaart uit het begin van de 20ste eeuw met het huis (rode pijl) op het onderzochte perceel (©www.delcampe.net).

6.2.2 Archeologisch

In de onmiddellijk omgeving van de toevalsvondst en daarbuiten zijn slechts enkele vondstlocaties opgenomen in de CAI.

Net ten oosten van de toevalsvondst ligt de parochiekerk van O.-L.-Vrouw en Sint-Rochus die op de plaats van een vroeger kasteel zijn opgetrokken[14]. Een andere CAI locatie bevindt zich op de andere oever op de plaats waar de huidige Willebroekse Vaart in de Rupel loopt. Hier werden restanten aangetroffen van een Spaans fort/schans uit de 16de eeuw[15].
In 2017 werden ook enkele toevalsvondsten te Boom gedocumenteerd door Geert Vynckier (aOE). In de Advokaatstraat, ongeveer 400m in vogelvlucht ten noorden van de site, werden bakstenen muurfunderingen en muren aangetroffen die gelinkt kunnen worden aan 19de -eeuwse en begin 20ste -eeuwse huizen[16]. In de Esperantostraat, ongeveer 500m vogelvlucht van de site, werden kelders van twee verschillende woningen uit de 19 de eeuw ontdekt[17].

[14] CAI 105470 en 106663.
[15] CAI 101009.
[16] CAI 216548, 216549 en 216760.
[17] CAI 220135.

7 BESCHRIJVING VAN DE SITE

7.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE

De waterput werd aangetroffen in een natuurlijke ondergrond die bestond uit een grijsgroene zandige kleilaag. De bodemkundige situatie op het terrein kon niet worden vastgesteld vermits de bouwput reeds volledig tot op zijn diepte (3,20m) was uitgegraven toen de waterput werd ontdekt.
Op deze diepte werd de beton gegoten voor de kelder van de nieuwbouw.

7.2 SPOREN EN STRUCTUREN

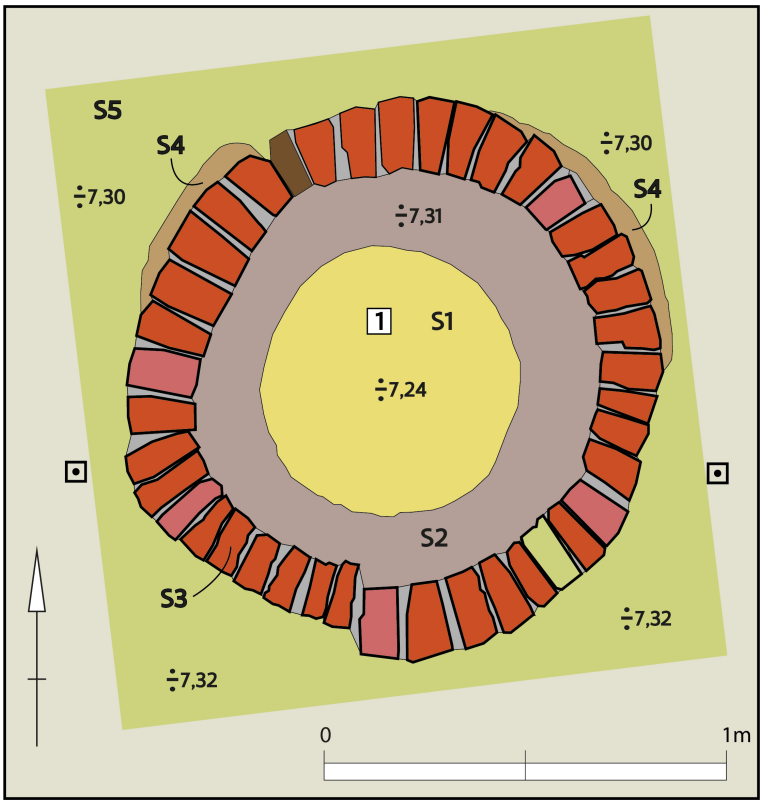
Het enige archeologische spoor dat werd aangetroffen was een ronde waterput opgebouwd uit baksteen (fig. 19). Deze werd opgemerkt nadat een rijhuis met kelder werd uitgegraven, de aannemer merkte deze waterput op toen hij de bouwput tot op zijn diepste punt had uitgegraven (TAW: 7,30 m). Deze sporen bevonden zich dus onder de aanwezige kelder van het huis en werden vermoedelijk aangelegd in de kelder ervan of in een kelder van een vroeger te situeren huis. De waterput bevindt zich in noordoostelijke hoek onder de kelder van het afgebroken huis op ongeveer 2m van de muren van de aangrenzende huizen.

Na het eerste terreinbezoek, naar aanleiding van de melding van de toevalsvondst, werd met de aannemer, die klaarstond om een ongewapende betonlaag te gieten, overeengekomen dat de waterput zou worden afgeschermd met houten planken zodat deze nog onderzocht kon worden. Daar de gewenste diepte van de kelder van de nieuwbouw bereikt was en er al een Berlinerwand was geplaatst konden geen putprofielen worden ingetekend en kon de waterput niet doorsneden worden. Uiteindelijk werden in totaal 5 archeologische sporen ingemeten en beschreven (fig. 20). Deze werden met de hand ingetekend op schaal 1/20.

De aanlegkuil van de waterput was slechts op twee plaatsen nog te zien (fig. 20, S4), de resterende aanlegkuil zat vermoedelijk onder de recentere kraag (fig. 20, S3), die later bij de waterput werd toegevoegd . De vulling van de aanlegkuil bestond uit een zuivere bruine zandige leem. De bakstenen waterput (fig. 20, S2, 21 en 22) had een buitendiameter van 1 m en een binnendiameter van 65 cm en was gemetseld met een grijze cementmortel. De grootte van de gebruikte bakstenen kon niet worden opgemeten omdat er later cement werd opgesmeerd. De kraag die men later toevoegde had een buitendiameter van 1,3 m en bestond uit twee op elkaar geplaatste rijen bakstenen waarvan een aantal trapezoïdaal van vorm waren. De lange zijde, de beide korte zijden en de dikte waren respectievelijk 16 x 10/7,5 x 4 cm. De rechthoekige bakstenen hadden als afmeting van 15 x 7 x 4 cm. Op één plaats tussen de twee baksteenlagen van de kraag werd een houtfragment aangetroffen. Op de bovenste rij van de bakstenen van de waterput smeerde men, zoals net vermeld, een cementlaag die doorgetrokken werd op de binnenzijde van de kraag (fig. 23). Deze kraag heeft men op een bepaald ogenblik toegevoegd en is misschien de aanzet van een verdwenen koepel waarvan de resten in de schacht van de waterput zijn terecht gekomen. S1 is dan de latere definitieve opvulling. De bodem waarin de waterput werd ingegraven (fig. 20, S5) is de natuurlijke ondergrond, een grijsgroene zandige kleilaag.

Figuur 19: De werkput en de omtrekken van de waterput op het kadasterplan (© AGIV en agentschap Onroerend Erfgoed: André Detloff).

Figuur 20: Algemeen sporenplan met de TAW-hoogtes (©agentschap Onroerend Erfgoed: André Detloff).

Figuur 21: De waterput vanuit het zuiden (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 22: De waterput vanuit het oosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 23: Detail van de cementrand die uitgesmeerd was tegen de bakstenen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

7.3 VONDSTEN

Er werden tijdens het ondiep uithalen van de vulling van de waterput[18] slecht enkele archeologische voorwerpen (21) aangetroffen. Een wandfragment van industrieel wit aardewerk, 5 fragmenten van bloempotten, 10 fragmenten bepleistering met op het oppervlak een rode, donkerrode, witgrijze, groene of zwarte deklaag, 4 fragmenten van een blikje (fig. 24) en één volledige melkfles (fig. 25). De melkfles was volledig bewaard en werd herkend als een melkfles 'Amilac' afkomstig van de melkinrichting Moderna uit de Balansstraat 117-119 te Antwerpen[19]. Deze soort fles zou uit 1950-1960 dateren[20]. Er werden vier bakstenen van de kraag meegenomen van elke soort twee voor eventuele latere studie. Wegens het kleine aantal vondsten werd er geen assessment opgemaakt. Er werden geen bodemmonsters genomen.

Figuur 24: De fragmenten van het ongeïdentificeerde blik (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier)

Figuur 25: De opgegraven melkfles naast een beter bewaard exemplaar[21] (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

[18] Er werd ca 15 cm dieper gezocht. Dieper kon niet voor de stabiliteit van de nieuwbouw.
[19] Een sluitingsdatum van deze melkinrichting konden we niet terugvinden.
[20] www.melkflessen.nl/belgie.html
[21] Linkse foto door Kristof Verelst, de rechtse is online teruggevonden cf. bibliografie.

7.4 BEWARING

De bewaringstoestand van het archeologisch materiaal is zeer goed. Alleen de fragmenten van het blik zullen op een degelijke wijze, zoals voorgeschreven in de CGP, moeten worden ingepakt om verder verval te voorkomen.
De digitaal en manueel geregistreerde plannen worden bewaard in het archief van het agentschap Onroerend Erfgoed. Ook de tijdens het onderzoek gemaakte foto's worden hier opgeslagen. Met de eigenaar van het projectgebied werd overeen gekomen dat de weinige vondsten bewaard zullen worden in het depot van het agentschap Onroerend Erfgoed, wat past binnen zijn depotprofiel.
De verpakking zal conform de CGP worden voorzien.

7.5 SYNTHESE VAN DE KENNIS OVER DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Deze bouwput was reeds tot op zijn diepte, 3,20m uitgegraven, toen de waterput werd ontdekt.

De waterput was dan ook het enige spoor dat nog kon onderzocht worden. Er kon geen doorsnede gemaakt worden en alleen de bovenste 15 cm van de vulling kon worden opgegraven om enkele vondsten te recupereren.

De waterput bestond uit verschillende sporen en structuren. De waterput zelf werd gevormd door een bakstenen cirkelvormige wand met een buitendiameter van 1 m en 65 cm binnendiameter . Deze wand was gemetseld met een grijze cementmortel. Rond deze waterput werd later een kraag bestaande uit twee lagen bakstenen met een buitendiameter van 1,3 m. Er werden zowel trapeziumvormige als rechthoekige bakstenen gebruikt. Op de bovenste rij bakstenen van de waterput zelf smeerde men een laag cement die tegen de binnewand van de kraag werd doorgetrokken. De kraag kan deel uitmaken van een verdwenen koepel waarvan de resten in de waterput zijn gevallen bij de afbraak. Uiteindelijk werd de opgegeven waterput opgevuld met geelgrijze zandleem met grove mortel-, baksteen- en cementfragmenten. In de bovenste vulling (15cm) van de waterput werden in totaal 21 vondsten aangetroffen, waaronder wat aardewerk, een blikje en een melkfles.

Historische kaarten tonen in de 17de eeuw tot ongeveer het midden van de 18de eeuw geen bewoning op het perceel, verder situeert zich vanaf het midden van de 18de eeuw in de directe omgeving wel een gebouw. Vanaf 1841 is er volledige bebouwing waar te nemen op het onderzoeksgebied en in de directe omgeving ervan.

Het onderzoeksgebied ligt in het centrum van Boom en werd aangetroffen onder een afgebroken woning met kelder en doet ons vermoeden dat het hier gaat om een private waterput.

De vondsten van de melkfles en het blik geven enige indicatie over de periode wanneer deze waterput buiten gebruik is geraakt, dit zou omstreeks de tweede helft van de 20ste eeuw zijn. De bovenste opvullingslaag kan ontstaan zijn bij het afbreken van het huis.

De waterput werd opgemerkt bij het afbreken van een kelder op een diepte van 3,20m. De waterput bevond zich dus onder deze kelder en werd vermoedelijk buiten gebruik gesteld bij de bouw of de latere verbouwing van het huis rond de jaren 1960. Vermits Boom vanaf 1841 volgebouwd werd, waren er ook steeds minder plaatsen vrij om een waterput te laten aanleggen. Mede hierdoor kan het zijn dat men op deze plaats heeft beslist om een waterput in de kelder aan te leggen. De diepte en situering van deze waterput beamen deze hypothese.

8 SAMENVATTING

Naar aanleiding van graafwerken voor een nieuwbouw op de hoek van de Antwerpsestraat en de Blauwstraat in het centrum van Boom werd op 21 maart 2017 een vondstmelding gedaan bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Op 23 maart 2017 werd overgegaan tot het veldwerk. Dit archeologisch onderzoek leverde een waterput op die *in situ* bewaard blijft.

Het onderzoeksgebied is gelegen in het centrum van Boom. Het dorp Boom dateert ten vroegste uit de 13de eeuw. Historische kaarten tonen in de 17de eeuw tot het midden van de 18de eeuw geen bewoning op het perceel, in de 18de eeuw situeert zich in de directe omgeving wel een gebouw. Vanaf 1841 is er volledige bebouwing waar te nemen op het onderzoeksgebied en in de directe omgeving ervan.

De waterput wijst erop dat er in dit deel van de stad water uit waterputten werd gehaald. Of op deze waterput een pomp was aangesloten kunnen we niet bevestigen. Deze site geeft alleen maar kenniswinst over een recentere periode van de binnenstad. Vermoedelijk werd deze waterput dan ook, wegens plaatsgebrek, in de kelder van het hoekhuis, gelegen op de Antwerpsestraat/Blauwstraat, aangelegd in de 19de of 20ste eeuw. Deze waterput werd dus gebouwd voor privégebruik en werd vermoedelijk geruime tijd gebruikt. Over een oudere occupatie op deze plaats waren er geen gegevens meer aanwezig wegens de reeds uitgegraven bouwput. Slechts enkele vondsten in de bovenste opvulling zijn in de 20ste eeuw te dateren, hierdoor kunnen we ervan uitgaan dat deze waterput omstreeks 1960 buiten gebruik werd gesteld bij de bouw of verbouwingen van het huis dat zich erboven bevond.

Deze archeologische site geeft ons bijkomende informatie over het gebruik van waterputten in Boom, alsook over de gebruikte materialen bij het bouwen van een waterput.

9 PUBLIEKSWERKING

Tijdens de opgraving was er een grote publieke interesse bij deze vondst in het midden van de stad. Het onderzoek gebeurde tijdens de wekelijkse markt te Boom waardoor de werken veel toeschouwers had. De lokale pers kwam ter plaatse en schreef over de vondst een artikel. Op 24/03/2017 verscheen dit artikel (fig. 26) over deze toevalsvondst in Het Nieuwsblad, regio Mechelen – Lier[22].

Figuur 26: De foto uit het Nieuwsblad van 23/03/2017. (©Het nieuwsblad: foto door JB)

[22] https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20170323_02796467.

10 BIBLIOGRAFIE

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Geoportaal* [online], https://geo.onroerenderfgoed.be/#zoom=14&lat=6638078.175140775&lon=486626.785949039 (geraadpleegd op 07 september 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020: *Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw en Sint Rochus* [online], https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12653 (geraadpleegd op 8 december 2020).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020: *Boom* [online],

https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/12653 (geraadpleegd op 8 december 2020).

AUSTRIAN NETHERLANDS (1764-1771) 2017: *Arcanum: Boom* [online], http://mapire.eu/en/map/fms-habsburg-netherlands/?zoom=8&lat=50.49323&lon=4.71103&bbox=485618.7726385282%2C6636147.9849080285%2C487061.5215474109%2C6636786.950691351&layers=osm%2C10 (geraadpleegd op 11 september 2017).

DELCAMPE.NET 2017: *Postkaarten* [online], https://www.delcampe.net (geraadpleegd op 11 september 2017).

MELKFLESSEN.NL 2020: *Website van twee Nederlandse melkflessen verzamelaars*, http://www.melkflessen.nl/belgie.html (geraadpleegd op 8 december 2020).

TEN BOOME 2020: *Boom… in het verleden*[online] http://tenboome.be (geraadpleegd op 8 december 2020).

WEBSITE GEMEENTE BOOM 2020: *Over Boom* [online], https://www.boom.be/thema/3145/geschiedenis (geraadpleegd op 8 december 2020).

WIKIPEDIA 2020: *Zeekanaal Brussel-Schelde* [online], https://nl.wikipedia.org/wiki/Zeekanaal_Brussel-Schelde. (geraadpleegd op 8 december 2020).

11 BIJLAGEN

11.1 LIJST VAN PLANNEN EN KAARTEN

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksterrein (©AGIV).

Figuur 2: GRB met afbakening van het onderzoeksterrein (©AGIV).

Figuur 6: Digitaal terreinmodel van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (DHMV II, © AGIV).

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (© AGIV).

Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op het gewestplan (© AGIV).

Figuur 9: Situering boom op de kaart van het Land van Waas (©Rijksarchief).

Figuur 10: Het onderzocht perceel op een figuratieve kaart omstreeks 1601-1800 (©Rijksarchief).

Figuur 11: Het onderzochte perceel op de *Planchetkaart* (© Oostenrijks staatsarchief).

Figuur 12: Het onderzochte perceel op de kaart van Graaf de Ferraris (©KBR).

Figuur 13: Het onderzochte perceel op een detail van de kaart van Graaf de Ferraris (©KBR).

Figuur 14: Het onderzochte perceel op de Atlas der Buurtwegen (©GIS-Antwerpen).

Figuur 15: Het onderzochte perceel op het gereduceerd kadaster (©NGI).

Figuur 16: Het onderzochte perceel op de Dépot de la Guerre kaart (©NGI).

Figuur 17: Het onderzochte perceel op de Dépot de la Guerre kaart uit 1930 (©NGI).

Figuur 18: Het onderzochte perceel op de topografische kaart uit 1947 (©NGI).

Figuur 19: Het onderzochte perceel op de topografische kaart uit 1960 (©NGI).

Figuur 21: De werkput en de omtrekken van de waterput op het kadasterplan (© AGIV en agentschap Onroerend Erfgoed: Johan Van Laecke).

Figuur 22: Algemeen sporenplan met de TAW-hoogtes (©agentschap Onroerend Erfgoed: Johan Van Laecke).

11.2 LIJST VAN TERREINFOTO'S

Foto's kunnen opgevraagd worden via https://www.onroerenderfgoed.be/nl/diensten/archief/

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

Foto inventaris project 2017C378					
Foto	Werkput	Vlak	Categorie	Onderwerp	Vanuit het
1	1	1	Algemeen beeld	Het perceel voor de afbraak (Kristof Verelst)	ZW
2	1	1	Algemeen beeld	Het perceel tijdens de uitgraving (Kristof Verelst)	NW
3	1	1	Algemeen beeld	De bouwput net na het uitgraven (21/03/2017) (Kristof Verelst)	W
4	1	1	Algemeen beeld	De bouwput net na het uitgraven (21/03/2017) (Kristof Verelst)	W
5	1	1	Algemeen beeld	De waterput in het vlak net na het uitgraven (21/03/2017) (Kristof Verelst)	NW
6	1	1	Algemeen beeld	De werkput na het omranden van de waterput en het storten van stabilisé (23/03/2017)	ZW
7	1	1	Algemeen beeld	De werkput na het omranden van de waterput en het storten van stabilisé (23/03/2017)	ZW
8	1	1	Algemeen beeld	De werkput na het omranden van de waterput en het storten van stabililsé (23/03/2017)	ZW
9	1	1	Algemeen beeld	De hoek van de Antwerpsestraat en de Blauwstraat (23/03/2017)	ZW
10	1	1	Algemeen beeld	Het opschonen van de waterput (23/03/2017)	NW
11	1	1	Algemeen beeld	Het opschonen van de waterput (23/03/2017)	WW
12	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	W
13	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	W
14	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	W
15	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	W
16	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	Z
17	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	Z
18	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	O
19	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	O
20	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	N
21	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	N
22	1	1	Detailoverzicht	De waterput (eerste schoonmaak) S1, S3, S4, S5	N
23	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	W
24	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	W

Foto inventaris project 2017C378					
Foto	Werkput	Vlak	Categorie	Onderwerp	Vanuit het
25	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	W
26	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	Z
27	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	Z
28	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
29	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
30	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	W
31	1	1	Detailoverzicht	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	W
32	1	1	Detail	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
33	1	1	Detail	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
34	1	1	Close-up	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
35	1	1	Close-up	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	O
36	1	1	Close-up	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	N
37	1	1	Close-up	De waterput (tweede schoonmaak) S1, S2, S3, S4, S5	N
38	/	/		Fles uit waterput	
39	/	/		Fles uit waterput	
40	/	/		Fles uit waterput	
41	/	/		Fles uit waterput	
42	/	/		Fles uit waterput	
43	/	/		Fles uit waterput	

11.3 LIJST VAN FOTO'S IN DE TEKST

Figuur 3: Het gevrijwaarde deel van de bouwput afgezet met planken (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 4: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordwesten (© Kristof Verelst).

Figuur 5: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 20: De Antwerpsestraat op een postkaart uit het begin van de 20ste eeuw met het huis (rode pijl) op het onderzochte perceel (©www.delcampe.net).

Figuur 23: De waterput vanuit het zuiden (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 24: De waterput vanuit het oosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 25: Detail van de cementrand die uitgesmeerd was tegen de bakstenen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 26: De fragmenten van het ongeïdentificeerde blik (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 27: De opgegraven melkfles naast een beter bewaard exemplaar (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

11.4 LIJST VAN SPOREN

Boom - Antwerpsestraat - 2017C378 - sporenlijst		
Spoornr.	Spoor	Beschrijving
1	waterputvulling	geelgrijze zandlemige vulling met mortel-,baksteen- en cementfragmenten
2	cementlaag	grijze cirkelvormige cementring eveneens uitgesmeerd tegen de omringende bakstenen
3	waterputwand	cirkelvormig opgebouwd uit trapeziumvormige rode bakstenen en enkele rechthoekige en opgemetseld met een grijze cementmortel
4	aanlegkuil	donkerbruine zandlemige opvulling
5	nat. ondergrond	grijsgroene klei; natuurlijke ondergrond

11.5 LIJST VAN VONDSTEN

Inv. Nr.	WP	Spoor	Materiaal	Fragment	Vorm	Datering	Opmerking
1	1	1	ceramiek	1R, 1B	bloempot		
1	1	1	ceramiek	2R	bloempot		
1	1	1	ceramiek	1R	bloempot		
1	1	1	ceramiek	1W	kom		industrieel wit gele en zwarte lijnen
1	1	1	baksteen	1	baksteen		trapezoidaal
1	1	1	baksteen	1	baksteen		trapezoidaal
1	1	1	baksteen	1	baksteen		trapezoidaal
1	1	1	baksteen	1	baksteen		rechthoekig
1	1	1	baksteen	1	baksteen		rechthoekig
1	1	1	pleister	1F	bepleistering		wit/rood gevlekt
1	1	1	pleister	3F	bepleistering		donker rood geverfd
1	1	1	pleister	3F	bepleistering		witgrijs
1	1	1	pleister	1F	bepleistering		groen
1	1	1	pleister	2F	bepleistering		zwart
1	1	1	glas	1	melkfles	20ste eeuw	Moderna Antwerpen
1	1	1	blik	4F	conservenblik		onleesbaar opschrift